

ویرگوردن چایلد (۱۹۵۷-۱۸۹۲) باستان شناس و پیشا تاریخ شناس استرالیایی، از پیشگامان مطالعه نظام مند دوره پیشاتاریخی اروپا (هزاره های سوم و دوم پیش از میلاد) بود و ریشه های پیشرفت فناوری جدید را در آثارش نشان داد. نخستین کتاب مهم او «سپیده دمان تمدن اروپایی» (۱۹۲۵) به پیوندهای موجود میان پیشرفت های اروپا و خاور نزدیک پرداخت. او همچنین درباره پیوندهای باستان شناسی و زبان های هندواروپایی نیز به کاوش پرداخت که انتشار کتاب «آریایی ها: پژوهشی در ریشه های هندواروپایی» (۱۹۲۶) نتیجه آن بود. او نظریه اصلاح شده دیگری را درباره پراکندگی تمدن ها به میان کشید و جنوب روسیه را زادگاه فرضی هند و اروپاییان اصلی معرفی کرد. مفهومی که چایلد از آریایی ها داشت، به ناگزیر از ایدئولوژی نژادپرستانه رایج در اروپای آن روز تاثیر پذیرفته بود، با اندیشه های برتری جویانه و خام نازی ها که او شدیداً در سراسر سال های ۱۹۳۰ به آنها می تاخت، تفاوت دارد. چایلد زبان شناسی آگاه بود و در سال ۱۹۲۷ کرسی استادی باستان شناسی دانشگاه ادینبره را از آن خود کرد. حفاری های او در اسکاربوری سوئد در سال ۱۹۲۸ انجام شد. چایلد نخستین باستان شناسی بود که در زمینه تحولاتی که خود در بایگانی های باستان شناختی عنوان «انقلاب نوسنگی» و «انقلاب شهری» به آنها داده بود، به کاوش پرداخت. او با ژرف نگری گسترده بر اصطلاحاتی چون عصر مفرغ یا عصر آهن توانست تکامل مادی تمدن ها را از سطحی به سطحی دیگر بیشتر بکاود و فقط به تاریخ نویسی آنها بسنده نکند. چایلد به جای تاکید بر آتن سده پنجم پیش از میلاد یا تاکید بر امپراتوری روم، بر دوره هلنیستی اوج تمدن یونانی - رومی تاکید می کرد و از این دیدگاه، استثنایی بود. او در مدیترانه هلنیستی شده شرقی، به ویژه در بندر اسکندرون اوج فرهنگ کلاسیک را می دید. ویرگوردن چایلد یک سال پس از بازنشستگی در سال ۱۹۵۶ هنگام صعود از کوه های بلومانتین سقوط کرد و کشته شد.

به تازگی محمد تقی فرامرزی مترجم نام آشنا و با سابقه دو اثر کوچک از این اندیشمند استرالیایی ترجمه کرده که به همت نشر لاهیتا منتشر شده است. کتاب نخست «تاریخ: بررسی نظریه هایی درباره تاریخ» نام دارد. در این کتاب چایلد نشان می دهد که کار تاریخدان، نمایاندن نظم تاریخی در فرآیند تاریخ انسان است. او در این کتاب می کوشد با بررسی نظریه های گوناگون نظم تاریخی، نشان دهد که انسان باید واقعا منتظر مشاهده کدام نظم در تاریخ باشد و مطالعه تاریخ متضمن چه فایده بی خواهد بود. او در این کتاب نظریه های طبیعت گرایانه درباره نظم تاریخی را مورد بررسی قرار می دهد و به تاریخ از منظر یک علم تطبیقی و همچون یک فرآیند خلاق می نگرد. کتاب بعدی «جامعه و دانش» است. او در ابتدای این کتاب رویکرد خودش را مشخص می کند و می نویسد: «من به عنوان باستان شناس، درست مانند طبیعت شناس با اشیای عینی و مادی سر و کار دارم. اما در مقام مورخ دوره پیش از تاریخ، موضوع های مطالعاتی خود را همیشه و منحصرأ باید به عنوان بیان و تجسم عینی اندیشه ها و عقاید انسان ها، یا به عبارت دیگر، به عنوان تجلی دانش آنها بررسی کنم». چایلد البته تاکید می کند که کتاب حاضر رساله ای در باب تفسیرهای باستان شناختی نیست، بلکه بررسی فلسفی دانش است. عناوین فصل ها یا گفتارهای این کتاب کوچک عبارتند از: دانستن در دوره پیش از تاریخ، دانستن و دوباره به یادآوردن، الگو، تشابه و ارتباط، نماد و معنی آن، پندار در مقام معنی، دانش به مثابه ساختاری اجتماعی، مقولات در حکم مصالح ساختمان، فرد و جامعه، حقیقت و حقایق و در نهایت اعتقادات من.

دیگر کتابی که در حوزه اندیشه به تازگی نشر یافته، «دریدا و پایان تاریخ» نوشته استوارت سیم با ترجمه محسن محمودی است. نویسنده این کتاب کوچک که به همت نشر افسون خیال منتشر شده، کوشیده به تبیین نظریات واسازانه و بنیان فکانه ژاک

دریدا، فیلسوف پساساختارگرای معاصر فرانسوی، پیرامون تاریخ و لیبرالیسم پردازد. فرانسیس فوکویاما، در کتابی با عنوان «پایان تاریخ و واپسین انسان» (۱۹۹۲) لیبرال دموکراسی غربی را نقطه پایان تطور اجتماعی-فرهنگی بشریت و به تبع آن آخرین شکل دولت در جامعه انسانی معرفی کرده بود. دریدا در آثارش به فوکویاما می تازد و او را متهم به خوانش اشتباه شرایط سیاسی جهان امروزی می داند. در واقع دریدا با تاکید بر مشکلات بشر امروز از جمله بیکاری های فراگیر، بحران اقتصادی و درگیری های گسترده سیاسی و اجتماعی در جهان امروز، نشان می دهد که ایده پایان جهان فوکویاما و مدینه فاضله او امری خیالی و توهم است. کتاب از دیباچه مترجم، جستار بلند به پرسش کشیدن تاریخ و فصل مفاهیم کلیدی تشکیل شده است. در مقاله اصلی کتاب ضمن اشاره به کلیت کار دریدا، مفهوم پایان گرایی مورد بحث قرار می گیرد و پایان تاریخ از منظر او، فوکویاما و لیوتار مورد بحث قرار می گیرد. نویسنده تحت عنوان سیاست شالوده شکنانه می کوشد از منظری دریدایی ایده فوکویاما را در هم بکوبد. در پایان نیز مفاهیم کلیدی کتاب چون اصل انسان نگر، شالوده شکنی، گسست معرفت شناختی، تاریخ، اومانیزم، ایدئولوژی، واپسین انسان ها، کلام محور، فراروایت، مدرن، پست مدرن و مارکسیسم تاریخی به نحو اجمالی معرفی می شوند .

نویسنده: نیکی مجرب

روزنامه اعتماد، شماره ۲۶۹۱ به تاریخ ۹/۳/۹۲، صفحه ۱۲ (اندیشه )